

gensidig Tillid, saa snart man tager Sigte udover en tilfældig, øjeblikkelig Vinding. I ældre Tid hed det ogsaa i Almindelighed »Frøhandel er en Tillidssag«; jeg tror, dette Ord gælder endnu, og jeg vil derfor slutte med et Ønske om, at der altid maa bestaa et Tillidsforhold imellem det danske Landbrug og den danske Frøhandel.

Foredraget ledsagedes af følgende

Diskussion.

Direktør *K. Dorph-Petersen* takkede Grosserer *Hage* for de mange gode og interessante Oplysninger i Foredraget. Han glædede sig over, at Foredragsholderen havde det samme Syn paa Spørgsmaalet om Overproduktion, som han selv havde gjort sig til Talsmand for. Lader det sig ikke gøre at skaffe Oplysning om Verdenshandelsforbruget af Frøsorter som Hundegræs og Eng-Svingel, saa man deraf kan slutte, hvor meget vi kan give os til at avle? Taleren havde fornylig paa et Møde i Odense advaret mod at avle saa meget Frø, at der blev Overproduktion og havde i saa Henseende bl. a. støttet sig til en Artikel af Foredragsholderen i Ugeskrift for Landmænd 1906. Det hed sig dengang, at f. Eks. af Hundegræs kunde vi blot avle løs, det var en Verdensartikel. Grosserer *Hage* havde gjort en god Gerning ved at forsøge at ramme en Pæl gennem denne Antagelse. Verdenshandelsforbruget af den nævnte Frøsort er vel næppe over 8—10 Mill. Pd. aarlig, d. v. s., at Danmark paa ca. 10 000 Tdr. Ld. (1 Kvadratmil) eller $\frac{1}{500}$ af hele Landets dyrkede Areal skulde kunne avle Hundegræsfrø nok til hele Verdenshandelens Forbrug. Men alle de andre Lande vil dog sikkert ikke lade Danmark være alene om at avle alt Frøet. Der er herfra i Aar allerede udført 1—1½ Mill. Pd. Hundegræsfrø, medens vi for 4—5 Aar siden endnu indførte Hovedparten af vort Forbrug af denne Frøsort. Taleren mente, at man kun kunde glæde sig herover. Ogsaa af Eng-Svingel avler vi en Del, men vi kunde i Aar dog have udført betydelig mere Frø, hvis vi havde haft det. Taleren kunde ikke samstemme med dem, der mener, at det er en Fare at avle saa meget, som vi gør nu. Vi kan gaa langt længere ned med Prisen, inden det ikke betaler sig at avle Frø. Saavel vort Roefrø som vort Eng-Svingelfrø vurderes ret højt i Udlandet. Dr. *Stebler*, Zürich, skriver saaledes, at dansk Eng-Svingel giver bedre Udbytte i Schweiz end den amerikanske, der angribes stærkere af Rust. Af begge Rajgræsarterne indfører vi stadig største Parten af vort Forbrug fra Irland, skønt dette Frø ofte er af temmelig ringe Beskaffenhed og giver Planter, der angribes stærkere af Rust, end naar Frøet er af dansk Afstamning og

Avl. Dette har tilmed væsentlig — ofte 10—15 pCt. — højere Spireevne end det irske Frø, der avles paa meget primitiv Vis. Vilde danske Landmænd blot betale 5 Øre mere pr. Pd. af det værdifuldere, danske Frø, kunde Frøavlen af disse Sorter særdeles vel betale sig her i Landet.

Taleren kunde næppe tænke sig, at Timothe skulde kunne komme ned igen paa Priser af 20—25 Øre pr. Pd. Frøavlen vilde sikkert ogsaa i Amerika blive dyrere, naar den primitive Kultur paa Naturenge ikke længer gav tilstrækkeligt Udbytte, saaledes som det havde været Tilfældet de senere Aar. Og holdt Prisen sig blot over 30—35 Øre pr. Pd., kunde Frøavlen, med den ret værdifulde Halm, nok betale sig herhjemme; man maatte selvfølgelig ikke regne med de sidste Aars ganske usædvanlig høje Priser paa Eng-Svingel og Hundegræs som normgivende for, hvad der tjenes ved Frøavl, men gaa ud fra, hvad der kunde opnaas i Forhold til Udbyttet ved en normal Kornafgrøde; Græsfrøavlen er ingenlunde vanskeligere, men snarere lettere, end Kornavlen.

Af Græsmarksbælgplanterne indfører vi stedse udelukkende hele vort Forbrug. I et Aar som det forløbne kunde vi utvivlsomt ved Paapassenhed have avlet en stor Del Rødkløverfrø til eget Brug, blot af 2. Slæt. Af Sildig Rødkløver kunde vi sikkert her i Landet lige saa vel som i Norge og Sverige avle det, vi havde Brug for; det kunde blive en Løftestang for en bedre Bælgplantebestand, særlig i 2. Aars Græsmark, og Græsmarkens Økonomi afhænger som bekendt af Mængden af Bælgplanter i den. Morsingboerne betaler det hjemmeavlede Hvidkløverfrø med dobbelt saa høj Pris som det indførte, hvad der er et godt Bevis for, at hint er langt værdifuldere end dette. Der var derfor sikkert Grund til at søge denne eller andre danske Sorter dyrkede til Frøavl i noget større Udstrækning. Sneglebælg er ret sikker til Frøavl herhjemme. Den kan give 1000—1200 Pd. Frø pr. Td. Ld.; det frembyder nogen Vanskelighed at tærsk Frøene ud af de enfrøede Bælge. Naar der blandt det russiske Kløverfrø findes en Del Kløversilke, kan den varme Sommer 1911 mulig have gjort en Del dertil, men det er vistnok indslæbt, da man i Rusland hævder, at man ikke har Kløversilke. Grosserer Hage omtalte endelig tilsidst Spørgsmaalet om Garantier i Frøhandelen og lod ikke til at lægge stærk Vægt herpaa, men hævdede det gamle Ord, at Frøhandel var en Tillidssag. For saa vidt denne Tillid ikke var grundet paa bestemte Garantier m. H. t. Frøets Beskaffenhed, som ved Kontrol viste sig at være rigtige, erklærede Taleren sig ganske uenig med Foredragsholderen i dette Synspunkt. Udviklingen gik saa afgjort i den Retning, at Forbrugerne i stedse større Udstrækning krævede saadanne Garantier m. H. t. saavel Stamme og Avlssted som til Renhed og Spireevne, og i stedse højere Grad kontrollerede disse Garantien ved Analyser og Dyrkningsforsøg. Flere og flere Frøfirmaer gik derfor efterhaanden ind paa at sælge paa dette Grundlag, og de Forretninger, der ikke fulgte med i saa Henseende,

gik simpelthen en efter anden ud af Sagaen. Danmark var sikkert stedse det Land i Verden, hvor man sikrest kunde faa godt Frø, naar man stillede de rette Fordringer til det og var villig til at honorere disse Fordringer.

Statskonsulent *K. Hansen* sluttede sig til de anerkendende Ytringer af Direktør *Dorph-Petersen* om de interessante Oplysninger i Grosserer *Hages* Foredrag. Taleren ønskede gerne Oplysning om, hvorpaa Foredragsholderen støttede sin Antagelse af, at vi i 1911 i Stedet for 6 Mill. kun udførte 4 Mill. Pd. Frø. For hele Frøavlen siger det meget, om det er 6 Mill. eller 4 Mill. Grosserer *Hage* udtalte ogsaa, at Danske Landboforeningers Frøforsyning egentlig ikke havde præsteret noget for Udførsel. Taleren havde ikke bestemte Tal for, hvad den har udført, men havde en stærk Formodning om, at Danske Landboforeningers Frøforsyning har en Part i den stigende Eksport. Den har en meget væsentlig Andel i, at flere Jordbrugere har lagt sig efter Avlen af Græsfrø, en Fremgangsmaade, de endnu ikke har haft Grund til at fortryde, og den har bidraget meget til at bringe Frøavlen ind i et rationelt Spor. Med Priser som de sidste Aars er det forstaaeligt, at Græsfrøarealerne forøges. Der kan taales et ret betydeligt Prisfald, inden det giver Tab, og Græsfrøavlen er en Produktionsretning, som det er let at komme bort fra igen. Der er derfor næppe Grund til at mane saa meget til Varsomhed, som Grosserer *Hage* gjorde. Man kan hurtigt vikle sig ud af den Sag; har man en Græsmark staaende til Frø, og man saa faar at vide, at Priserne bliver meget lave, kan man i værste Fald bjærge Avlen som Hø og derefter pløje Marken op. Efter Grosserer *Hages* Fremstilling af den australske Græsfrøavl forekom det ikke Taleren, at der var saa megen Grund til at ængstes for denne. Hvis nemlig Forholdet er det, at denne er mindsket saa stærkt paa Grund af »Rovdrift«, tør man formentlig gaa ud fra, at der vil gaa nogen Tid, før der atter er gode Produktionsbetingelser til Stede. Foredragsholderen bemærkede, at vi ved den hjemlige Græsfrøavl skulde søge at faa Stammer med stort Hø- og Græsningsudbytte, hvorimod det til Eksport gjaldt om at faa Stammer, der gav store Mængder af Frø. Taleren fandt, at det var en noget betænkelig Sag, hvis man til Eksport lagde Hovedvægten paa Stammer, der gav et stort Frøudbytte.

Forsøgsleder *E. Lindhard* var enig med Grosserer *Hage* i, at vi vist ikke kan tillægge Sorts- og Stammeforsøgene afgørende Betydning, naar Talen er om Eksport. Taleren havde set Eksempler paa, at nogle af de Sorter, vi her i Landet ansaa for de bedste, i Udlandet blev fremviste til Skræk og Advarsel. Der er for Tiden en Bevægelse i alle civiliserede Lande i Retning af Forsøg og Kontrol, og det gælder derfor om at opfylde netop de Krav, der stilles til Kvaliteten i de Lande, hvortil man vil eksportere. Skal Eksport af Frø blive en solid Forretning, maa Frøavlen organiseres med dette for Øje.

Forsøgsleder *L. Helweg*: Naar Indlederen mener, at Eksport af Roefrø kun har ringe Fremtidsudsigter, er jeg for saa vidt enig heri, men dog kun for Gulerødders og Runkelroers Vedkommende. For Kaalroe- og Turnipsfrøavl er vort Klima gunstigere end de fleste andre Landes, og det er en Kendsgerning, at vi allerede har en betydelig Eksport af baade Kaalroe- og Turnipsfrø. Med Hensyn til Foredragsholderens Slutningsbemærkning angaaende Garantier i Markfrøhandelen, da var Taleren for Roefrøets Vedkommende ikke enig med ham. Man maatte fra Landbrugets Side forlange, at Frøhandleren garanterer med Erstatningsforpligtelse, hvis det solgte Roefrø ikke er af den Stamme, som det ved Salget udgives for at være. De Tider er forbi, da man lod sig nøje med en Erstatning paa 5—6 Kr., skønt Tabet, som Frøhandleren paaførte Landmanden ved Levering af daarlige Frø under urigtig Varebetegnelse, kunde løbe op til endog 50—60 Kr. Berettigelsen af Kravet om Garanti anerkendes ogsaa nu fra Roefrøgrossisternes Side, og de solide Firmaer er derfor i den nyeste Tid begyndte at indføre Udbyttegaranti for solgt Roefrø.

Landbrugskandidat *Grothe* udtalte, at Danske Landboforeningers Frøforsyning har eksporteret og stadig eksporterer Frø til Udlandet. Taleren antog dog, at *Trifolium*, der er et gammelt og anset Firma, eksporterede betydeligt mere end Danske Landboforeningers Frøforsyning, men hvor meget der eksporteredes, var det vist ikke værd her at komme nærmere ind paa. Taleren var ikke enig med Grosserer *Hage* i Spørgsmaalet om Kvaliteten af det Frø, der skal eksporteres. Selv i et Land som Rusland begynder man nu at forlange Garantier. Man maatte lægge Vægt paa at fremskaffe det bedste og eksportere det bedste.

Forsøgsleder *N. J. Nielsen* var ligesom de foregaaende Deltagere i Diskussionen taknemmelig for de mange interessante Oplysninger i Foredraget, men han vilde gerne i Anledning af en Ytring af Foredragsholderen om den amerikanske Rødkløver, at den paa Grund af sin Behaaring skulde være mere udsat for Sygdomsangreb, benytte Lejligheden til at gøre Indsigelse mod denne stærkt udbredte Opfattelse, som han troede savnede virkelig Begrundelse. Taleren mente at vide, at den grundede sig paa en af afdøde Statskonsulent *P. Nielsen* tidligere udtalt Formodning om, at det kunde være Tilfældet, men at denne Formodning aldrig var bleven bekræftet. Den vistnok eneste egentlige Undersøgelse over Spørgsmaalet var i Efteraaret 1892 foretaget af Statskonsulent *Nielsen* selv, da han sammen med Taleren, som da var Assistent hos ham, gennemgik de paa Tystofte Forsøgsstation af nogle Hundrede Parceller bestaaende Forsøg med Kløver fra forskellige Avlssteder og gav hver enkelt Parcel Karakter for Sygdomsangreb. Resultatet heraf var i Korthed det, at hvis der kunde siges at være nogen Forskel, var det til Fordel for den amerikanske Kløver. I det af Foredragsholderen udtalte Ønske om, at Frøhandelen i højere Grad maatte være grundet paa Forbrugernes Tillid, maatte Taleren,

ligesom sin Kollega, Forsøgsleder *Helweg*, erklære sig afgjort uenig. Der var ikke her Tid til at komme nærmere ind paa denne Sag, og Taleren skulde derfor indskrænke sig til at udtale, at de danske Landmænd havde betalt altfor dyrt for den Tillid, de havde vist hidtil.

Forsøgsleder *E. Lindhard* bemærkede, at ogsaa *Stebler*, *Nobbe* o. fl. angiver, at den amerikanske Rødkløver er særlig modtagelig for visse Sygdomsangreb.

Direktør *K. Dorph-Petersen* troede i Modsætning til Grosserer *Hage*, at Draphavrefrø godt kunde avles herhjemme, hvor der var passende Læforhold. Man bør sørge for, at Garantien underbygges med en saa solid Kontrol som muligt, ellers er den ikke meget værd, hvad de i det sidste Foraar foretagne Efterundersøgelser tydelig har vist.

Grosserer *G. Hage* udtalte, at der desværre savnedes Statistik over Verdensforbruget af Frø. I Anledning af Direktør *Dorph-Petersens* Udtalelser om jydsk Hvidkløver bemærkede Taleren, at der ogsaa paa Lolland-Falster, særlig paa Smaaøerne, har været Avl af Hvidkløverfrø af fortrinlige Stammer; men det har vist ikke kunnet betale sig. Naar der findes Kløversilke i russisk Kløverfrø, vil Russerne hævde, at det udelukkende skyldes Indslæbning med fremmed Sædefrø. De 4 Mill. Pd. Frø i Stedet for 6 Mill. fremkom ved Sammenblanding af de Kvanta, som kan antages at være udførte af de forskellige Frørsorter. De statistiske Resultater for Græsfrø er næppe paa-lidelige, og i det hele er Statistikken ikke saa nøjagtig, som den kunde ønskes at være. Taleren havde kun gengivet, hvad han havde hørt, at Danske Landboforeningers Frøforsyning ikke gav sig af med *en gros* Handel paa Udlandet. I øvrigt havde han haft Lejlighed til som Medlem af Frøkontrolkommissionen at se Danske Landboforeningers Frøforsynings Anlæg i Roskilde og fundet det meget smukt. New Zealands Hundegræs-Høst er i Aar forsinket paa Grund af daarligt Høstvejr; mulig var nyt Land indtaget til denne Avl. Spørgsmaalet om, hvorvidt vi med Eksporten for Øje skal lægge mest Vægt paa Frømassen eller paa de indre Egenskaber, troede Taleren maatte besvares derhen, at det her gjaldt om at avle saa store Mængder Frø som muligt. Til Forsøgsleder *Helweg* ønskede Taleren kun at sige, at de fremsatte Udtalelser egentlig kun gjaldt Kløver- og Græsfrø og ikke Røefrø; men han vilde i øvrigt gøre opmærksom paa, at uden for Skandinavien og Storbritannien var Forbruget af Turnipsfrø ikke stort. Det glædede Taleren at faa Medhold i, at den amerikanske Rødkløver ikke var saa slem endda; han havde selv i sin Tid været med til at reklamere mod den og mente derfor at skyldes den Opfejning.

Statskonsulent *K. Hansen* fastholdt sin Opfattelse af, at hvis der skal kunne regnes med en nogenlunde Varighed af Eksport, maa vi beflitte os paa at faa konstateret, at de Former, der benyttes, er de mest yderlige og produktive, vi under vore Forhold kender. Det vilde være at undergrave og ødelægge vor Frøeksport, hvis vi kun dyrkede de Former, der giver et stort Frøudbytte. Idealet vilde selvfølgelig være at

faa tiltrukket Stammer, der baade giver stort Hø- og Græsudbytte og tillige stort Frøudbytte, og noget i denne Retning kan der sikkert naas.

Forsøgsleder *L. Helweg* gjorde opmærksom paa, at paa Verdensmarkedet var Skotterne og Englænderne vore eneste Konkurrenter i Handelen med Kaalroe- og Turnipsfrø. Deres Stammer er tiltrukne under ganske de samme klimatiske Forhold som vore. Hvor de skotske Sorter kan trives, kan derfor utvivlsomt ogsaa vore nye, fortrinlige danske Stammer komme til deres Ret. Da disse Stammer giver større Udbytte end de skotske, kan Hensynet til Stammerne blive et Plus for de danske Stammer, saaledes at den udenlandske Frøgrossist foretrækker det danske Frø, naar det tilbydes ham til samme Pris som det skotske.

Direktør *K. Dorph-Petersen* bemærkede, at Forsøgsvirksomhed paa Planteavlens Omraade intet Sted i Verden stod saa højt som i Danmark. Men vi burde gøre noget mere for at gøre os bekendt i Udlandet. Maalet herhjemme maa dog paa det her omhandlede Omraade i første Linje være: Dansk Frø i dansk Jord overalt, hvor det med Fordel kan lade sig gennemføre.

Grosserer *G. Hage* antog, at Statskonsulent *K. Hansen* selv havde faaet 1. Klasses Stammer fra Udlandet, som ved Dyrkningsforsøgene herhjemme viste sig mindre gode. Om vi skulde kunne erobre det engelske Marked fra Englænderne selv, var dog vist mere end tvivlsomt.

Den ledende Præsident (Professor *T. Westermann*) takkede paa Selskabets og egne Vegne Grosserer *Hage* for hans Udtalelser om dette aktuelle og vigtige Spørgsmaal, der har en stor Betydning for det danske Landbrug, selv om vi maaske maatte finde os i at reducere den Sum, hvortil vi kapitaliserede vort Haab om Indtægt ved Eksport af Frø. Det var altid ret vanskeligt at faa et Emne som dette behandlet paa en objektiv og sagkyndig Maade; men i Hr. *Hage* havde man netop fundet den rette Mand, idet Grosserereren forbandt praktisk og teoretisk Sagkundskab paa det foreliggende Omraade med et sjældent Overblik og desuden nu stod uafhængig til alle Sider. Præsidenten ønskede endnu til sin Tak for det interessante Foredrag at knytte en Kompliment for den særdeles tiltalende Maade, hvorpaa dette var holdt.